

بحران سیل و دستورالعمل طرح فعالیت اضطراری (EAP) (مطالعه موردی: حوضه رودخانه ساری سو)

محبوبه حاجی بیگلو، عضو گروه پژوهشی مدیریت منابع آب شرکت کاوش پی مشهد، hajibigloo_m@yahoo.com
عباسعلی قزل سوفلو، معاونت فنی و مهندسی شرکت مهندسی مشاور کاوش پی، ghezsofloo@gmail.com

چکیده

با توجه به فواید بسیار زیاد اراضی واقع در بستر و حریم رودخانه‌ها و نقش حیاتی آن در زندگی، بشر از دیرباز خطر سیل را پذیرفته است؛ لذا موضوع مدیریت سوانح طبیعی به ویژه سیل از جایگاه خاصی برخوردار است. محدوده مورد مطالعه حوضه آبریز رودخانه ساری سو بخشی از حوضه آبریز اصلی رودخانه گرگانرود می‌باشد که در استان گلستان واقع شده است. بررسی فاجعه سیل و پرداختن به موضوع تهیه اقدامات شرایط اضطرار (EAP) با توجه به سوابق سیلاب در حوضه مورد مطالعه از اهمیت بالایی برخوردار است. در این مقاله با بررسی رودخانه ساری سو و سیل‌خیزی محدوده طرح، میزان آسیب‌پذیری روستاهای حاشیه رودخانه و مطالعه سوابق سوانح طبیعی در منطقه و ارزیابی خسارات احتمالی وارده، دستورالعمل اقدامات شرایط اضطرار (EAP) و همچنین طرح مدیریت بحران، اطلاع‌رسانی به موقع از سوی ستاد حوادث روستا به ارگان‌ها و سازمان‌های درگیر در بحران، کنترل هوشمند و سیستم‌های هشدار سیل مورد بررسی قرار گرفته و برنامه مدیریت بحران سیل و نقشه‌های خطر سیل و مسیر فرار برای هر یک از روستاهای منطقه طرح پیشنهاد شده است.

واژه‌های کلیدی: مدیریت بحران، طرح فعالیت اضطراری، نقشه خطر سیل، آموزش همگانی

مقدمه

بالای طبیعی، حوادث فاجعه‌باری هستند که با صدمات و خسارات گسترده همراه می‌باشند. هنگام بروز فاجعه عوامل تهدیدکننده جان و مال انسان چهره نمایان‌تری به خود می‌گیرند و قربانی شدن تعدادی از انسان‌های بی‌گناه، اجتناب‌ناپذیر است. در این مواقع باید تمام تمهیدات لازم را به کار گرفت تا از احتمال گسترش دامنه فاجعه و ویرانی بیشتر جلوگیری شود. بنابراین لازم است برای پیش‌بینی و شناسایی اثر حوادث و آسیب‌های مختلف و برقراری ضابطه و چارچوبی برای خنثی سازی یا حداقل کاهش این اثرات، تلاش گسترده‌ای به عمل آید و آنچه که به عنوان برنامه مقابله با فاجعه شامل مشکلات و نیازهای چنین اقدامی تاکنون تنظیم و تدوین شده است، صرفاً پاره‌ای از فرآیند گسترده و همه جانبه مقابله با بحران است. بحران، در نتیجه یک سری عوامل طبیعی و غیر طبیعی شامل زلزله، سیل، طوفان، آتش سوزی، خشکسالی، سونامی، هجوم بیماری‌های واگیر، جنگ و ... ایجاد می‌گردد. در شرایط بحران توازن موجود از بین می‌رود و نیازهای انسان یعنی مسکن، غذا، پوشاک، کمک‌های پزشکی و درمانی (بهداشت) و اشتغال در این مواقع بیشتر می‌شود. مشارکت داوطلبانه مردم، عملگرایی، توجه به نیاز آسیب‌دیدگان، مدیریت مستقل و پرداختن به عملیات امدادسانی جدید و ابتکاری، برنامه‌ریزی توسعه عملیات مقابله با بحران و آمادگی برای بحران‌های بعدی، توجه دلسوزانه به نیازهای کارکنان خود، اجرای عملیات و مدیریت غیر متمرکز، احترام به آداب و سنن اجتماعی، فرهنگی و محلی مردم منطقه از مهم‌ترین ویژگی‌های مدیریت بحران می‌باشد [۱]. به منظور بررسی و شناسایی مخاطرات خاصه بحران سیل، محدوده مطالعاتی حوضه آبریز رودخانه ساری سو با مشخصات و ویژگی‌های ذیل انتخاب شده است.